
NOVE PRIDOBITVE
NEW ACQUISITIONS

IVAN VAVPOTIČ: MARIJA Z DETETOM V NAROČJU

301

Ena od nalog oddelka za ljudsko umetnost in likovne vire Slovenskega etnografskega muzeja je tudi evidentiranje, zbiranje, študij in prezentacija elementov kmečke kulture kot ideološko uporabljenih/izrabljenih likovnih simbolov tako v konkretnih družbenih okoljih kot tudi v različnih muzejskih praksah. S teh vidikov je Vavpotičeva slika več kot zanimiva večpomenska muzealija.

Ivan Vavpotič: Marija z detetom.

Foto Marko Habič

V letu 2004 smo tako odkupili sliko slikarja Ivana Vavpotiča s sledečimi podatki:

motiv: Marija z detetom v naročju, oblečena v gorenjsko nošo, z avbo na glavi in s pokrajino v ozadju

čas: 30-a leta 20. stoletja

tehnika: olje na platnu

mere: 64 x 82,5 cm

sign.: I. Vavpotič (spodaj desno)

302

Starinarni Ažbe v Ljubljani so lastniki ponudili v prodajo oljno sliko, ki jo je verjetno v tridesetih letih 20. stoletja naslikal slikar Ivan Vavpotič. Motiv slike združuje vsaj tri narodno simbolne elemente: motiv univerzalne zavetnice Božje matere Marije z detetom Jezusom v naročju, motiv gorenjske noše z avbo, ki ju kot kostum nosi Mati Božja, in motiv mehko vzvalovane »slovenske« alpske pokrajine v ozadju.

Umetnostni zgodovinarji so slikarja Vavpotiča označili kot kultiviranega in elegantnega, vsebinsko izrazitega in duhovitega ilustratorja, pa tudi kot zelo prilagodljivega umetnika, usmerjenega v upodabljanje zunanjega videza stvari in težčega k lepotnemu usklajevanju slikarskih sestavin. Njegovo slikarstvo označujejo natančnost, eleganca, izbranost, lepotnost, estetski senzualizem in praznjost. Takšni umetnostni izrazi so odraz slikarjevega osebnega prepričanja, uglajenega temperamenta in idealov, hkrati pa tudi idealov družbenega zaledja, ki je v 20-ih in 30-ih letih 20. stoletja edino lahko naročalo in kupovalo slike ter prav Vavpotiča sprejelo za svojega slikarja. Zato ga lahko štejemo za tipičnega meščanskega umetnika.

Družbeni status, ki mu ga je določala njegova vključenost v meščansko družbo, pa je imel zanj tudi neljube posledice. Pogosto je moral zaradi želja naročnikov slikati motive, ki mu niso bili blizu (npr. religiozne podobe), ali motive, o katerih je v svojih spisih kritično premišljeval (npr. zakaj bi morali elementi gorenjske noše ali kmečke arhitekture obveljati za tipično slovenske). Med motive, ki jih je večkrat upodobil po naročilu, sodijo figure v narodnih nošah, ki pa jih ni slikal kot npr. Maksim Gaspari, torej kot praznje oblečene kmečke ljudi na nedeljo ali praznik v smislu idealizacije sicer trdega kmečkega življenja, ampak kot kostumirane meščanske gospe z obvezno avbo na glavi.

Odkupljena slika je izjemno pričevalna z vidika razmerja med slikarjem in meščanskim naročnikom, poleg tega pa, kar ima še posebno težo za etnološki muzej, je zanimiva tudi kot skupek izbranih simbolnih elementov, ki so jih uporabljali/izrabljali meščani za utrjevanje svojega družbenega statusa. »Kitili« so se z izbranimi elementi kmečke kulture v oplešani, idealizirani podobi, da bi s tem izkazovali svojo navidezno velikodušnost do izkoriščanega kmečkega prebivalstva. Žene meščanskih veljakov so se tako ob posebnih in prazničnih priložnostih kostumirale v praznjo gorenjsko nošo, priljubljen reprezentančni kos v sprejemnici

je bila poslikana kmečka skrinja z avbo, slikarji tipa Ivan Vavpotič pa so dobivali naročila za portrete v gorenjski noši.

Višek »kostumiranja« predstavlja slika lepe mlade žene v podobi Marije z detetom, oblečene v gorenjsko praznično »uniformo« in upodobljene pred ozadjem mehko vzvalovljene alpske pokrajine, ki jo levo od figur označujejo pastoralni motiv, kozolec, vas s cerkvijo in gorski vršaci s Triglavom.

Bojana Rogelj Škafar